

Пономаренко Р.В.,
слухач магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
лейтенант поліції

науковий керівник –
завідувач кафедри філософії та політології,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор філософських наук, професор
Кузьменко В.В.

ПОРІВНЯННЯ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї З МУСУЛЬМАНСЬКИМ ПРАВОМ

Іслам, як релігія зацікавлює все більше і більше людей зі всього світу, про що свідчать статистичні данні. Якщо звернути увагу на динаміку осіб, які сповідують іслам, то можна побачити, що у 1970-х роках 15% людей у світі сповідували іслам, а вже у 2010 році цей відсоток зріс вже до 22,4% і займає друге місце у рейтингу по сповідуванню релігій у світі після християнства [1]. Якщо взяти той факт, що іслам у порівнянні з іншими релігіями наймолодша релігія, а саме виникла у 7 ст. нашої ери.

Через прихильність до ісламу вплив мусульманського права відчувають деякі з балканських країн і регіонів (наприклад, Албанія, Косово), низка країн СНД (Азербайджан, Узбекистан, Туркменістан, Таджикистан та ін.), суб'єкти Російської Федерації (Татарстан, Ічкерія, Інгушетія та ін.), а також мусульманське населення України (кримські татари). У деяких із них спостерігаються (різні за ступенем активності і глибиною) процеси відновлення принципів і норм шаріату. В державних символах підкреслюється належність до мусульманського світу. Сьогодні більш ніж 700 мільйонів чоловік на питання «Хто ти за вірою?» – відповідають арабським словом муслим: «Людина, що сповідує іслам», мусульманин. [2]

То можна зробити висновок, що дана релігія через невеликий час може зайняти перше місце у рейтингу по сповідуванню релігій у світі. Так як на територіях країн у яких більшість громадян сповідують іслам діють норми мусульманського права. Через поширення даної релігії у нашій країні, слід розглянути загальні норми мусульманського права. Мусульманське право виникло в єдності із шаріатом, який становить найважливіший компонент ісламської релігії. Його можна вважати окремою складовою частиною релігії ісламу. [2]

Мусульманське право — це сукупність підтримуваних державою релігійних, моральних і правових норм, що склалися на основі ісламу в тлумаченні вченими-богословами і правознавцями. Воно формує більшість норм мусульманського права без безпосереднього зв'язку з релігійними вченнями, сприяє застосуванню юридичних норм не тільки мусульманськими судами, а й світськими судовими (світські суди) і правоохоронними (поліція) органами. Мусульманське право має релігійно-общинний принцип застосування. Воно діє насамперед у взаємостосунках мусульман, призначається для мусульманської общини, спрямоване на її консолідацію і розширення. Наприклад, шлюбно-сімейні норми мусульманського права поширюються виключно на мусульман і не використовуються іншими релігійними конфесіями. Відповідальність за недодержання посту під час рамадану стосується лише мусульман. Правда, наявність наведених фактів не виключає прагнення поширити норми мусульманського права і на немусульман (підкорення нормам мусульманського права немусульманки, яка вийшла заміж за мусульманина, та ін.). У складі мусульманського права виділяють дві групи взаємозалежних норм:

1) юридичні розпорядження Корану і суні — збірник юридично значущих переказів про вчинки, висловлення і мовчанку пророка Магомета;

2) норми, сформульовані мусульмансько-правовою доктриною на основі «раціональних» джерел – одностайної думки найавторитетніших правознавців

(«іджма»), умовиводи за аналогією («кмяс»). Основними нормами вважаються норми першої групи, особливо ті, що записані в Корані. [2]

Якщо відносити сучасну українську правову систему до відомих правових сімей, то можна зробити висновок, що вона є правовою системою перехідного типу, що лише тяжіє до романо-германської правової сім'ї, є своєрідним асоційованим членом цієї сім'ї. [3]

Романо-германський тип правової системи – це сукупність національних правових систем держав, що мають загальні риси, які проявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі давньоримського права і його пристосування (разом із канонічними і місцевими нормами-звичаями) до нових національних умов. Його характерними рисами є домінування нормативно-правового акта як форми (джерела) права, поділ системи права на дві підсистеми – публічну і приватну, диференціація і кодифікація галузей права. [2]

Характерні риси романо-германського типу правової системи:

1) цей тип правових систем виник і розвивався в *континентальній Європі*. Для країн цього регіону загальними були етапи розвитку суспільства – від варварського до громадянського, а також етапи розвитку держави – від патримоніальної монархії до конституційної держави. Крім того, всі соціальні та політичні системи континентальної Європи відчували сильний вплив римського соціального та правового порядку;

2) загальні джерела права романо-германського типу: *римське право*, яке було рецеповане всіма правовими системами континенту, починаючи з XI ст.; *звичаєве право* німецьких і слов'янських племен («варварські правди»). З римського права були сприйняті поділ права на приватне і публічне, конструкції більшості майнових і особистих прав і правовідносин (власність, шлюб, договір, заповіт);

3) чітка, струнка система джерел права, серед яких основною формою є *нормативно-правовий акт*. Уся решта форм права використовується тільки у випадках, обумовлених законом. Нормативно-правові акти, як правило,

побудовані за такою ієрархічною схемою: конституційні (органічні) закони – звичайні (поточні) закони – підзаконні акти.

Поширені кодифіковані нормативно-правові акти;

4) право є *чітко структурованим*, а саме: існує поділ на публічне і приватне, на галузі та інститути. Серед галузей права базовими вважаються конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне, а також цивільно-процесуальне і кримінально-процесуальне право;

5) юридична термінологія країн континентальної Європи *уніфікована* і в основному запозичується з римського права (контракт, віндикація, депозит, сервітут тощо);

6) провідна роль у правотворчості належить *законодавцю*, як правило, – представницькому органу державної влади;

7) панівна юридична доктрина – *доктрина верховенства закону*. По-перше, вона означає, що закон має вищу юридичну чинність і всі інші нормативно-правові акти мають бути приведені у відповідність із законом, а у разі суперечності закону будь-який акт може бути опротестований або скасований. По-друге, відповідно до доктрини верховенства закону правозастосовувач зобов'язаний діяти строго відповідно до закону, не створюючи при цьому нових правових норм;

8) матеріальне право робить *визначальний вплив* на розвиток процесуального права. Процесуальні галузі права розглядаються як утворення, що «обслуговують» норми матеріального права;

9) в процесі розробки нового законодавства і в підготовці юристів *чільне місце* належить *теоретичним побудовам*.

У цей час правові системи, що належать до романо-германського типу, запозичують деякі риси англо-американського права. Зокрема, підвищується роль процесуального права, ширше використовуються судова практика і юридичні прецеденти. [5]

Аналізуючи і досліджуючи розглянуті у моєму дослідженні правові сім'ї сучасності можна виділити основні критерії за якими можна розділити романо-германську правову систему та мусульманську правову систему.

Романо-германську правову систему характеризують такі ознаки, як одна ієрархічно побудована система джерел писаного права, домінуюче місце у якій займають нормативні акти (законодавство); головна роль формуванні права відводиться законодавцеві, що створює загальні юридичні правила поведінки, правозастосовник ж (суддя, адміністративні органи влади й т.п.) покликаний лише точно реалізовувати ці загальні норми у конкретних правозастосовних актах; писані конституції, які мають вищої юридичну чинність; високий рівень нормативних узагальнень досягається шляхом кодифікації нормативних актів; вагоме становище займають підзаконні нормативні акти (регламенти, циркуляри, інструкції, і т. буд.); розподіл системи права на публічне і приватне, і навіть на галузі; правової звичай і юридичний прецедент виступають допоміжних, додаткових джерел; першому місці перебувають не обов'язки, а прав людини і громадянина; особливе значення має тут юридична доктрина, розробила і котра розробляє в університетах основні засади побудови даної правової сім'ї.

Мусульманському праву притаманні такі ознаки: головний творець права – Бог, ніж суспільства, тому юридичні розпорядження дано назавжди і безповоротно, у яких потрібно вірити і дотримуватися; джерелом права є релігійно-традиційні норми і релігійні цінності, які у частковості в Корані, Сунне, Иджме і поширюються на мусульман; дуже тісне переплетення юридичних положень, із релігійними, філософськими і моральними постулатами, ні з місцевими звичаями, що утворюють у своїй сукупності єдині правил поведінки; відсутній розподіл права на приватне та публічне; нормативно-правові акти мають вторинне значення; судова практика в звичному значенні слова перестав бути джерелом права; багато в чому заснована ідеї обов'язків, а чи не правами людини (як це має місце у романо-німецької правової сім'ї).

Список використаних джерел:

1. Белокреницкий В.Я. Россия и исламский мир: динамика изменений демографического и политического потенциалов [Текст] / В. Я. Белокреницкий // Восток. – 2008. – № 3. – С. 95-110.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручник / Пер. з рос. – Харків : Консум, 2004. – 656 с.
3. Порівняльне правознавство : Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.Д. Ткаченко, С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов ; За ред. В.Д. Ткаченка. – Х. : Право, 2003. – 274 с.
4. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права : Елементарний курс. Видання друге. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2008. – 432 с.

Григоренко В.О.,
курсант 1-го курсу факультету № 3
навчального взводу ПС-542
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук, доцент
Підлісний М.М.

ПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Молодь України нині знаходиться на етапі зміни ідейних моральних орієнтирів. Вона надто складно й досить повільно визначає свої позиції як у політичній так і в інших сферах життя.

Формування політичної культури на думку багатьох людей в Україні не може бути дієвим адже демократія ще не відзначається стабільністю